

Statusgroepen en Prosociaal en Coërcief Strategiegebruik in de Brugklas

Een valideringsonderzoek van drie clusters op basis van populariteit en
geliefdheid bij brugklassers

Thesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Namen en studentnummers:

Nine Corten, 4211898

Romée van Erning, 3844919

Tessa van der Mark, 4151720

Rosa de Wit, 3906175

Werkgroepnummer:

6

Werkgroepbegeleidster:

Marjolijn Vermande

Datum:

10-06-2016

Samenvatting

Onderwerp. De *Resource Control Theory* (RCT; Hawley, 1999) stelt dat sociale dominantie (resource control) door zowel prosociale als coërcieve strategieën kan worden bereikt. In dit onderzoek is gekeken hoe verschillende combinaties van populariteit en geliefdheid (*impopulair-niet geliefd*, *populair-geliefd*, en *gemiddeld*) verschillen in het gebruik van prosociale strategieën, inspiring followers, coërcieve strategieën en pesten.

Methode. Er is gebruik gemaakt van reeds beschikbare data afkomstig van het onderzoek Dynamics of Youth van de Universiteit Utrecht (n=293, 150 meisjes). De variabelen zijn gemeten aan de hand van peernominaties. Om de hoofd- en interactie effecten van de drie clusters en sekse op de onafhankelijke variabelen te meten, zijn verschillende MANOVA's uitgevoerd. **Resultaten.** Er is een significant hoofdeffect van cluster gevonden. Dit effect werd alleen bij inspiring followers gevonden. Adolescenten in het *populair-geliefde* cluster gebruikten inspiring followers het meest, adolescenten in het *impopulair-niet geliefde* cluster het minst. Ook werd er een significant hoofdeffect van sekse gevonden. Meisjes scoorden hoger op inspiring followers, en lager op coërcief strategiegebruik en pesten dan jongens. Er was geen significant interactie-effect tussen sekse en cluster op strategiegebruik. **Conclusie.** De drie clusters van Van den Berg, Burk, en Cillessen (2015) verschillen minder van elkaar dan verwacht werd. Deze resultaten geven slechts in beperkte mate evidentie om de clusters te kunnen valideren. Implicaties voor de praktijk en suggesties voor vervolgonderzoek worden besproken.

Kernwoorden: populariteit, geliefdheid, brugklassers, resource control, prosociaal strategiegebruik, inspiring followers, coërcief strategiegebruik, pesten

Abstract

Objective. The *Resource Control Theory* (RCT; Hawley, 1999) states that social dominance (resource control) can be acquired by prosocial as well as coercive strategies. This study investigates how different combinations of popularity and likeability (*popular-liked*, *average*, and *unpopular-disliked*) differ in the use of strategies. The investigation had a special focus on the variables; prosocial strategy use, inspiring followers, coercive strategy use and bullying. **Method.** Data from the study Dynamics of Youth at Utrecht University was used (n=293, 150 girls). Variables have been measured using peer nominations. To analyse the main and interaction effects of cluster and gender, various MANOVA's were conducted. **Results.** A significant effect of cluster was found. This was only the case for inspiring followers. Adolescents in the *popular-liked* cluster used inspiring followers the most, adolescents in the *impopular-disliked* cluster used it the least. Gender also played a significant role. Girls had higher scores on inspiring followers

and lower scores on coercive strategies and bullying. **Conclusion.** The three clusters of Van den Berg, Burk, Cillessen (2015) differed less than expected. The results provide only little evidence to validate the clusters. Practical implications and suggestions for future research will be discussed.

Keywords: popularity, likeability, first graders, resource control, prosocial strategies, inspiring followers, coercive strategies, bullying

Statusgroepen en Prosociaal en Coërcief Strategiegebruik in de Brugklas

Bijna iedereen behoort tot een bepaalde sociale groep. Binnen deze sociale groepen ontwikkelt zich doorgaans een status hiërarchie (Hogan & Blickle, 2013; Hogan & Holland, 2003; Lansu & Cillessen, 2012). Dit geldt ook voor adolescenten in de brugklas. Onderzoek heeft aangetoond dat wanneer adolescenten in een nieuwe klas komen, de sociale hiërarchie zich opnieuw moet vormen (Pellegrini & Long, 2002). Het construct *status* bestaat uit twee aspecten: populariteit (*popularity*) en sociale voorkeur (*preference*; Cillessen & Rose, 2005; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Uit onderzoek komt naar voren dat de sociale status van een adolescent invloed heeft op zijn of haar sociale en emotionele ontwikkeling (Ollendick, Weist, Borden, & Greene, 1992; Rubin, Bukowski, & Parker, 2006). Adolescenten hechten veel waarde aan hun status, waardoor deze een grote rol speelt in hun leven (Dijkstra, Cillessen, Lindenberg, & Veenstra, 2010; LaFontana & Cillessen, 2010).

In eerste instantie richtte onderzoek over status binnen peer relaties zich alleen op sociale voorkeur, wat toen populariteit of *sociometrische populariteit* (*sociometric popularity*) werd genoemd (Coie & Cillessen, 1993; Peery, 1979). Populariteit werd daarbij gedefiniëerd als geliefd zijn en geaccepteerd worden door peers (Cillessen & Marks, 2011; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Latere studies toonden echter aan dat adolescenten, die door hun leeftijdgenoten als populair worden gezien, niet per definitie geliefd zijn (Dijkstra et al., 2010; LaFontana & Cillessen, 1999; Rose, Swenson, & Waller, 2004). Om die reden zijn onderzoekers begonnen met de studie naar het construct van waargenomen populariteit (*perceived popularity*) als een onderscheidende vorm van sociometrische populariteit (Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005). Waargenomen populariteit is een indicatie van zichtbaarheid of impact. Adolescenten die hoog scoren op populariteit worden door veel mensen als populair gezien en door maar weinig mensen als impopulair (Cillessen, Schwartz, & Mayeux, 2011). Sociometrische populariteit is daarentegen een maat van voorkeur of acceptatie in de peergroep. Adolescenten die hoog scoren op geliefdheid zijn geliefd bij veel mensen en worden door maar weinig mensen niet leuk gevonden (Cillessen & Mayeux, 2004; Lansu & Cillessen, 2012; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Opvallend is dat adolescenten die hoog scoren op waargenomen populariteit zowel prosociale als antisociale eigenschappen hebben (Cillessen & Rose, 2005; Hawley, 2003a; Hawley, 2003b), terwijl adolescenten die hoog scoren op sociometrische populariteit voornamelijk prosociale eigenschappen hebben (Newcomb, Bukowski, & Pattee, 1993). De terminologie van deze begrippen varieert in verschillende studies. In dit onderzoek is gekozen om te spreken van het begrip populariteit in plaats van waargenomen populariteit en van geliefdheid in plaats van sociometrische populariteit.

Zoals gezegd kan het voorkomen dat populaire leerlingen niet geliefd zijn en vice versa. Er zijn slechts weinig studies die beide aspecten van peerstatus hebben gecombineerd (Van den Berg, Burk, & Cillessen, 2015). Een uitzondering is het onderzoek van Van den Berg et al. (2015). Zij hebben, in plaats van een theoretische of een a priori-indeling, op empirische wijze een indeling in subtypen gemaakt op basis van beide aspecten van peer status, voor jonge adolescenten (groep 5 van het basisonderwijs tot en met de 2e klas van het voortgezet onderwijs). In dit onderzoek werden twee verschillende leeftijdsgroepen onderscheiden, namelijk: groep 5 tot en met de brugklas en de 2e klas als aparte groep. In de leeftijdsgroep van groep 5 tot en met de brugklas werden drie clusters gevonden: *impopulair-niet geliefd*, *populair-geliefd*, en *gemiddeld*. In het huidige onderzoek zullen deze clusters ook wel statusgroepen genoemd worden.

Impopulair-niet geliefde adolescenten scoren laag op geliefdheid en populariteit. Ze lijken vaker teruggetrokken gedrag te vertonen en worden vaker gezien als slachtoffers van pesten. Daarnaast worden ze door klasgenoten weinig genoemd als vriend en zouden ze weinig prosociaal gedrag vertonen. Populair-geliefde adolescenten scoren hoog op zowel geliefdheid als populariteit. Ze worden door klasgenoten het meest genoemd als vriend en klasgenoten geven aan dat zij zowel bazig als prosociaal gedrag vertonen. Daarnaast worden ze het minst genoemd als slachtoffer en vertonen ze geen teruggetrokken gedrag. Tot slot scoren de adolescenten die tot het *gemiddelde* cluster behoren gemiddeld op zowel geliefdheid als populariteit en kunnen zij het best omschreven worden als gemiddeld op alle relationele- en gedragskenmerken.

Hierboven staat beschreven dat Van den Berg et al. (2015) een begin hebben gemaakt met validatie van de gevonden statusgroepen. Het huidige onderzoek is hierbij een welkome toevoeging aan het onderzoek van Van den Berg et al. (2015) door de indeling van adolescenten in de drie clusters verder te valideren aan de hand van andere variabelen. Hierbij werden alleen adolescenten uit de brugklas meegenomen. Gezien het feit dat uit onderzoek blijkt dat populaire adolescenten zowel prosociale als antisociale eigenschappen hebben, werd in dit onderzoek de focus gelegd op twee prosociale (prosociaal strategiegebruik en het inspireren van volgers) en twee antisociale strategieën (coërcief strategiegebruik en pesten) om status te verkrijgen. Deze strategieën zijn ontleend aan de *Resource Control Theory* (RCT; Hawley, 1999) die stelt dat adolescenten prosociale en coërcieve strategieën kunnen gebruiken om doelen te bereiken, zoals een dominante positie in de peergroep (Aleva, 2015; Charlesworth, 1996; Hawley, 1999), wat gezien kan worden als sociale status (Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van Der Meulen, 2011). De mate van succes waarmee dominantie wordt verkregen, wordt uitgedrukt in termen van *resource control*. Een hoge mate van resource control, dat positief gerelateerd is aan populariteit (Hawley, Little, & Card, 2007),

betekent een grote toegankelijkheid tot schaarse hulpbronnen (*resources*) zoals voorwerpen (Hawley, 2007; Huitsing, Van der Meulen, & Veenstra, 2015), aandacht en vriendschap (Huitsing et al., 2015).

Het is van belang om de resource control strategieën te zien als functioneel gedrag van de adolescent om dominantie te verkrijgen, zodat interventies voor bijvoorbeeld pesten, zich hierop kunnen richten (Olthof et al., 2011). Daarbij is het ook belangrijk om te kijken naar verschillen tussen jongens en meisjes, omdat zij andere ontwikkelingsdoelen hebben tijdens de adolescentie. Meisjes richten zich voornamelijk op verbondenheid en sociale interactie met leeftijdsgenoten, terwijl jongens zich richten op het verkrijgen van autonomie en sociale dominantie (Sandstrom & Cillessen, 2006).

Prosociaal strategiegebruik

Een manier om resource control te verkrijgen is het gebruiken van prosociale strategieën (Hawley, 2003a; Hawley, 2007). Prosociale strategieën zijn indirecte strategieën waarbij op sociaal geaccepteerde wijze gebruik wordt gemaakt van de sociale groep om toegang te verkrijgen tot hulpbronnen (Hawley, Shorey, & Alderman, 2009). Toepassing van prosociale strategieën wordt over het algemeen geassocieerd met positieve karakteristieken, zoals aardig, behulpzaam, sociaal vaardig en consciëntieus zijn (Hawley, 2003a; Hawley, 2003b). Een prosociale strategie is niet per definitie hetzelfde als sociaal gedrag. Prosociale strategieën zijn namelijk niet altruïstisch en worden strategisch ingezet om resource control te verkrijgen. Voorbeelden van prosociale strategieën zijn: het ruilen van speelgoed of het beloven van een vriendschap om iets gedaan te krijgen vanuit je eigenbelang (Findley & Ojanen, 2013; Hawley et al., 2009).

Uit onderzoek blijkt dat meisjes hoger scoren op sociaal strategiegebruik dan jongens (Findley & Ojanen, 2013; Hawley, 2003a; Hawley, Little, & Card, 2008). Daarnaast blijkt dat adolescenten die prosociale strategieën gebruiken, *prosocial controllers*, sociale relaties zeer belangrijk vinden (Hawley, Little, & Pasupathi, 2002). Deze sociale relaties worden ingezet om de eigen behoeften te vervullen (Hawley, 2003a; Hawley et al., 2007; Hawley et al., 2009). Hierbij is sprake van samenwerking en wederkerigheid, zoals het ruilen van speelgoed en wederzijds profiteren van vriendschappen (Hawley, 2003a). Prosociaal strategiegebruik is positief gerelateerd aan resource control (Hawley, 2003a; Hawley, 2007), populariteit (Findley & Ojanen, 2013; Hawley, 2003a; Hawley et al., 2008) en geliefdheid (Hawley, 2003b; Hawley et al., 2008).

Het inspireren van volgers

In de literatuur over leiderschap wordt een specifieke vorm van sociaal strategiegebruik genoemd: het inspireren van volgers (*inspiring followers*; Judge, Piccolo, & Kosalka, 2009). Dit is een voorbeeld van sociaal strategiegebruik. Inspiring

followers houdt in dat leiders aan hun volgers duidelijk maken wat de relevantie van het einddoel is. Ze laten de volgers inzien waarom een bepaald doel behaald zou moeten worden. Dit inspireren is één van de componenten van transformationeel leiderschap (o.a. Bass, 1999; Bono & Judge, 2004; Eagly, Johannesen-Schmidt, & Van Engen, 2003; Price & Weiss, 2013; Schyns & Sanders, 2004; Zacharatos, Barling, & Kelloway, 2000). Bij transformationeel leiderschap werkt de leider op een altruïstische manier (Bass, 1999). Gedragskenmerken die hiermee geassocieerd worden zijn beleefdheid, inspiratie, stimulering en coaching (Bass, 1999; Boehnke, Bontis, DiStefano, & DiStefano, 2002). Uit onderzoek komt een positief beeld van deze manier van leiding geven naar voren. Het daagt volgers uit groter te denken, hoge doelen te stellen en niet vanuit hun eigen belang te werken (Judge & Bono, 2000; Leithwood & Jantzi, 2006; Pieterse, Van Knippenberg, Schippers, & Stam, 2010).

Zacharatos et al. (2000) vonden dat gedragingen van transformationeel leiderschap ook specifiek door adolescenten worden uitgeoefend. Ook bij hen worden hier positieve effecten van ervaren. Zij worden als competente leiders gezien en zorgen voor meer intrinsieke motivatie bij hun volgers (Price & Weiss, 2013).

Over sekseverschillen wat betreft inspiring followers is weinig bekend. Ook is er weinig onderzoek gedaan naar sekseverschillen bij transformationeel leiderschap. Wel vond Carless (1998) dat vrouwen door hun collega's als meer transformationeel worden gezien dan hun mannelijke collega's. Mandell en Pherwani (2003) vonden echter dat mannelijke en vrouwelijke managers niet significant van elkaar verschilden wat betreft transformationeel leiderschap.

Coërcief strategiegebruik

Naast het gebruik van prosociale strategieën, kunnen adolescenten ook gebruik maken van coërcieve strategieën om resource controle te verkrijgen (Hawley, 1999). Coërcieve strategieën zijn directe, assertieve en vijandige manieren om hulpbronnen te verwerven (Olthof et al., 2011). Adolescenten die coërcieve strategieën gebruiken, *coercive controllers*, doen dit door middel van het vertonen van antisociaal en agressief gedrag (Hawley, 2003a; Hawley, 2007; Olthof et al., 2011), zoals het afpakken van speelgoed en dreigen naar anderen. (Olthof et al., 2011). Het gebruiken van coërcieve strategieën komt bij jongens vaker voor dan bij meisjes (Findley & Ojanen, 2013; Hawley, 2003a; Hawley et al., 2007; Olthof et al., 2011). Olthof et al. (2011) vonden door middel van peernominaties en zelfrapportage dat adolescenten die gebruik maken van coërcieve strategieën hoog scoren op populariteit.

Het gebruik van agressie zorgt ervoor dat adolescenten populair gevonden worden door hun peers (Andreou, 2006; Ruschoff, Dijkstra, Veenstra, & Lindenberg, 2015; Prinstein & Cillessen, 2003) en weinig geassocieerd worden met geliefdheid (Sandstrom

& Cillessen, 2006). Andersom voorspellen een populaire status en weinig geliefd zijn het gebruik van agressie (Prinstein & Cillessen, 2003). Wanneer er gekeken wordt naar de samenhang tussen coërcieve strategieën en populariteit blijkt dat adolescenten die coërcieve strategieën gebruiken gemiddeld scoren op populariteit. Beide constructen werden gemeten door middel van peernominaties (Hawley, 2003a). Ook Olthof et al. (2011) vonden een positieve correlatie tussen populariteit en het gebruik van coërcieve strategieën.

Pesten

Een specifieke vorm van coërcief strategiegebruik, die kan worden ingezet om resource control te verkrijgen, is pesten (Pellegrini, Roseth, Van Ryzin, Solberg, 2011). Veel onderzoekers zijn het erover eens dat pesten een strategische manier is om sociale status in de peergroep te verkrijgen (o.a., Olthof et al. 2011; Salmivalli & Peets 2009; Vaillancourt, Hymel, & McDougall, 2003). Er worden verschillende definities gegeven van pesten. Belangrijke overeenkomsten tussen deze definities zijn dat er bij pesten sprake is van: (1) de intentie om iemand kwaad te doen, (2) herhaling over een langere tijd en (3) een verschil in macht, waardoor het slachtoffer moeite heeft zich te verdedigen (Salmivalli & Peets, 2009). Dergelijke herhaalde intimidatie van een zwakker persoon kan verschillende vormen aannemen, zowel directe fysieke en verbale gedragingen (o.a. slaan, schoppen, spullen afpakken en bedreiging), als meer indirecte manifestaties als iemand buitensluiten en roddelen (Reijntjes et al., 2013).

Uit onderzoek blijkt dat jongens vaker pesten dan meisjes (Nansel et al., 2001; Pellegrini & Long, 2002; Veenstra et al., 2005). Daarnaast wordt in de cross-sectionele onderzoeken van Olthof et al. (2011) en Vaillancourt et al. (2003) aangetoond dat daders van pesten vaker als populair beoordeeld worden dan hun medeleerlingen. Hoewel daders hoog scoren op populariteit, zijn daders over het algemeen niet geliefd (o.a. Caravita & Cillessen, 2012; Caravita, DiBlasio, & Salmivalli, 2009; Farmer, Estell, Bishop, O'Neal, & Cairns, 2003; Goossens, Olthof, & Dekker, 2006). Concluderend kan gezegd worden dat pesten negatief samenhangt met geliefdheid en positief samenhangt met populariteit (Caravita et al., 2009; De Bruyn, Cillessen, & Wissink, 2010).

Huidig onderzoek

Dit onderzoek onderzocht hoe verschillende combinaties van populariteit en geliefdheid verschiden wat betreft prosociaal strategiegebruik, inspiring followers, coërcief strategie gebruik en pesten. Het lastige is dat Van den Berg et al. (2015) niet alle mogelijke combinaties van geliefdheid en populariteit gevonden hebben (bijvoorbeeld: *populair-niet geliefd*, *impopulair-geliefd*). Het formuleren van hypothesen wordt hierdoor bemoeilijkt. Op basis van de bovenstaande literatuur werd verwacht dat het *populair-geliefde* cluster hoger zou scoren op prosociale strategieën en het inspireren

van volgers en lager op coërcieve strategieën dan de andere clusters. Voorts werd verwacht dat het *impopulair-niet geliefde* cluster hoger zou scoren op coërcieve strategieën en lager op prosociale strategieën en het inspireren van volgers. Verder werd verwacht dat het *gemiddelde* cluster wat betreft deze drie variabelen tussen de *populair-geliefde* en *impopulair-niet geliefde* clusters in zou vallen. Tot slot werd er door het controversiële karakter van de variabele pesten voorzichtig verwacht, dat zowel het cluster *populair-geliefde* adolescenten en het cluster met *impopulaire-niet geliefde* adolescenten op deze variabele hoger scoren dan het *gemiddelde* cluster.

Wat betreft sekse wordt verwacht dat jongens hoger scoren op coërcief strategiegebruik en pesten. Daarnaast wordt verwacht dat meisjes hoger op prosociaal strategiegebruik en inspiring followers scoren.

Methode

Participanten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van reeds beschikbare data afkomstig van een studie ('Coercion and prosociality: strategies for resource control in children and monkeys'; maart 2015) binnen het zwaartekrachtprogramma Dynamics of Youth van de Universiteit Utrecht. De steekproef bestond uit 732 brugklassers uit 27 klassen en 27 scholen verspreid over Nederland. Van de deelnemers had 87,5% ouders met een Nederlandse achtergrond. De andere kinderen hadden minstens één ouder afkomstig uit Turkije, Marokko, Suriname of een Europees land anders dan Nederland. Voorafgaand aan het onderzoek ontvingen de ouders van de leerlingen schriftelijke informatie. Door niet te reageren gingen ouders passief akkoord. Wanneer ouders niet akkoord gingen met de deelname van hun kind aan het onderzoek, konden zij dit via een nee-formulier aangeven. De leerlingen kregen zelf ook de mogelijkheid om te weigeren, ook tijdens het onderzoek. Alle leerlingen besloten echter om mee te (blijven) doen aan het onderzoek. Uitval werd veroorzaakt doordat één hele klas niet mee kon doen door technische problemen met het computerprogramma waarmee de data verzameld werd. Wegens deze uitval bleven er uiteindelijk 698 leerlingen (46,7% meisjes) over. Ook haperde het programma af en toe, waardoor voor sommige variabelen (bijvoorbeeld populariteit) de data ontbraken.

Procedure

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst (gemaakt in LimeSurvey; <https://www.limesurvey.org/en/>). Hierbij zijn alleen peernominaties gebruikt. Geïnspireerd door andere onderzoekers die gebruik maakten van peernominaties (o.a. Olthof et al., 2011), zijn de afhankelijke variabelen per klas genormaliseerd en gestandaardiseerd met de SPSS Rankit methode.

De afname van de peer-nominaties werd uitgevoerd in een stille ruimte op de eigen school van de leerlingen. Testleiders werden getraind om te werk te gaan via een onderzoeksprotocol. Voordat de vragenlijst werd afgenomen, is door de testleiders uitgelegd wat de vragenlijst inhield en werd verteld dat alle informatie anoniem zou blijven en aan niemand zou worden doorgegeven. Daarnaast werd erop toegezien dat er niet met klasgenoten over de vragenlijst werd gepraat. Bovendien moesten jongens en meisjes om en om gaan zitten. Het stond de leerlingen te allen tijde vrij te stoppen met de afname. De brugklassers waren niet bekend met de testleiders. De totale afname van de vragenlijst duurde ongeveer een lesuur.

De leerlingen kregen per item een namenlijst als referentie voor het invullen van de peernominaties. De volgorde van de namen werd per item gerandomiseerd. Er zat geen maximum aan het aantal te geven nominaties. Ook was het mogelijk geen enkele nominatie te geven als ze dit bij een vraag wensten. De leerlingen konden zowel jongens als meisjes noemen.

Meetinstrumenten

Geliefdheid. Voor de mate van geliefdheid werd gekeken naar het item 'aardig' (Welke kinderen uit jouw klas vind jij het aardigst?) en naar het item 'onaardig' (Welke leerlingen vind jij het onaardigst?). Voor deze twee items werd een z-score per klas berekend. Vervolgens werd de z-score voor het item onaardig afgetrokken van de z-score voor het item aardig. Omwille van de interpretatie werd deze verschilscore nogmaals gestandaardiseerd per klas. Dit gaf een gestandaardiseerde score voor geliefdheid (LaFontana & Cillessen, 2002): een score boven nul stond voor meer geliefd (aardig) en een score onder de nul voor minder geliefd (onaardig) dan gemiddeld.

Populariteit. De berekening van de score voor populariteit ging op dezelfde manier als bij geliefdheid, maar dan op basis van de items 'populair' (Welke kinderen in jouw klas zijn populair in de klas?) en 'impopulair' (Welke kinderen in jouw klas zijn juist niet populair in de klas?; LaFontana & Cillessen, 2002; Olthof et al., 2011).

Indeling in clusters op basis van geliefdheid en populariteit. Voor de indeling van subtypen op basis van geliefdheid en populariteit is gebruik gemaakt van de indeling die Van den Berg et al. (2015) op empirische wijze hebben gevonden, namelijk: *impopulair-niet geliefd*, *populair-geliefd*, en *gemiddeld*.

Alle leerlingen met een score van < -0.5 voor zowel populariteit als geliefdheid werden geplaatst in het *impopulair-niet geliefde* cluster ($n = 90$). Leerlingen met een score tussen de -0.5 en 0.5 voor zowel populariteit als geliefdheid werden in het *gemiddelde* cluster geplaatst ($n = 97$). Tot slot bestond het *populair-geliefde* cluster uit leerlingen die voor zowel populariteit als geliefdheid hoger scoorden dan 0.5 ($n = 106$). Leerlingen die niet binnen één van deze clusters vielen of waarvoor de data ontbraken

(n = 29), werden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Deze groep wordt de restgroep genoemd. Hierdoor bleef er een groep van 293 leerlingen over (Mleeftijd=12 jaar en 5 maanden, SD=5.5 maanden; 51.2% vrouw).

Prosociaal strategiegebruik. Voor het meten van prosociaal strategiegebruik werden vijf items van Olthof et al. (2011; gebaseerd op Hawley, 2003a; Hawley et al., 2002) gebruikt. Anders dan de oorspronkelijke items van Hawley (2003a) zijn de vragen zo geformuleerd dat er enkel gekeken wordt naar welke strategieën er ingezet worden, wanneer geprobeerd wordt doelen te bereiken. Of deze doelen daadwerkelijk bereikt worden, wordt buiten beschouwing gelaten. Als voorbeelditem uit het onderzoek van Hawley (2003a) kan genoemd worden: "wie heeft goede ideeën of suggesties die anderen willen volgen?" De items voor dit onderzoek zagen er als volgt uit: Welke kinderen in jouw klas... (1) beloven andere kinderen uit te nodigen om zelf hun zin te krijgen? Ze zeggen bijvoorbeeld: "Dan mag je ook komen" of "Dan vraag ik je ook voor mijn feest"; (2) doen heel aardig om te krijgen wat ze zelf willen?; (3) gaan anderen zogenaamd 'helpen' om zelf hun zin te krijgen? (Ook als die anderen dat helemaal niet nodig hebben); (4) beloven iets te doen om in ruil daarvoor iets terug te krijgen wat ze zelf graag willen? Ze beloven bijvoorbeeld om iets te delen of om iets om de beurt doen; (5) beloven vriendschap om iets gedaan te krijgen? Ze zeggen bijvoorbeeld: "Dan ben ik je beste vriend/vriendin". Continue scores werden berekend door voor elk van de items het aantal verkregen nominaties te delen door het aantal deelnemende leerlingen min 1 (het kind zelf). De score op prosociaal strategiegebruik was het gemiddelde van de continue scores (Cronbachs alfa was .77).

Inspiring followers. Voor het meten van inspiring followers werden de volgende drie items, geïnspireerd door Judge et al. (2009), gevraagd: Welke kinderen in jouw klas ... (1) proberen anderen ergens enthousiast voor te maken, zodat ze mee willen doen?; (2) proberen anderen te overtuigen door uit te leggen waarom hun idee een goed idee is?; (3) proberen anderen over te halen om iets wel of niet te doen door het geven van adviezen of suggesties? Continue scores werden berekend door het aantal ontvangen nominaties te delen door het aantal nominatoren min 1. Het gemiddelde van deze continue scores vormde de score op inspiring followers (Cronbachs alfa was .85).

Coërcieve strategieën. Het gebruik van coërcieve strategieën werd gemeten met behulp van de betreffende vragen uit Olthof et al. (2011), gebaseerd op de vragen van Hawley (2003a). De vragen voor coërcief strategiegebruik zijn, net als de vragen voor prosociaal strategiegebruik, zo geformuleerd dat er alleen gekeken wordt naar welke strategieën er ingezet worden, afgezien van het resultaat (resource control). De volgende zes items zijn gebruikt om het gebruik van coërcieve strategieën te meten: Welke kinderen in jouw klas ... (1) proberen te krijgen wat ze willen door anderen te

dwingen?; (2) proberen te krijgen wat ze willen door anderen hun plannen te laten volgen?; (3) proberen anderen te laten doen wat zij willen, ook wanneer zij dat echt niet willen?; (4) proberen te krijgen wat ze willen door bazig op te treden?; (5) bedreigen anderen met woorden of gebaren om te krijgen wat ze willen?; (6) bedriegen anderen om te krijgen wat ze willen? Voor elk item zijn het aantal ontvangen nominaties gedeeld door het aantal nominatoren min 1 om continue scores te verkrijgen. Van deze continue scores is een gemiddelde score voor coërcief strategiegebruik berekend (Cronbachs alfa was .87).

Pesten. Tot slot is actief pesten gemeten. Allereerst werden de leerlingen geïnformeerd over het concept pesten. Er werd specifiek uitgelegd dat pesten intentioneel is, herhaaldelijk plaatsvindt, er een machtsverschil is tussen de dader en het slachtoffer en dat de manieren waarop gepest wordt kan verschillen. Er werd ook duidelijk gemaakt dat pesten niet alleen plagen, een geintje, een ruzie of een gevecht is tussen twee even sterke leeftijdsgenoten. Om uit te zoeken welke leerlingen pesten, werd vervolgens de volgende vraag gesteld: "Welke kinderen pesten zelf andere kinderen op school?". Ook voor dit item werd een specifieke score berekend door het aantal ontvangende nominaties te delen door het aantal nominatoren min 1.

Analyseplan

Voor de analyse wordt een tweeweg MANOVA uitgevoerd om te bepalen of er een hoofdeffect voor cluster is, een hoofdeffect voor sekse is en een interactie-effect van sekse en cluster. Als uit deze analyse geen significant interactie-effect blijkt, zullen cluster en sekse apart geanalyseerd worden door middel van eenweg MANOVA's. Vervolgens worden er nog post-hoc testen uitgevoerd voor het toetsen van paarsgewijze verschillen.

De adolescenten die niet binnen één van de statusgroepen vallen worden buiten beschouwing gelaten bij de analyses. Alleen voor aparte analyses van sekse wordt deze groep meegenomen, om te controleren of de indeling in clusters een goede representatie is van de gehele steekproef.

Resultaten

Er is een tweeweg MANOVA uitgevoerd om het hoofdeffect van cluster (*impopulair-niet geliefd*, *populair-geliefd* en *gemiddeld*), het hoofdeffect van sekse en het interactie-effect tussen cluster en sekse te vergelijken op basis van strategiegebruik (prosociaal strategiegebruik, inspiring followers, coërcief strategiegebruik en pesten). Voordat de MANOVA werd uitgevoerd, is nagegaan of de data aan alle assumpties voldeden. Bij de analyses werd een significantieniveau van 5% aangehouden ($\alpha = .05$).

Omdat het interactie-effect tussen sekse en cluster volgens de multivariate resultaten niet significant was, is besloten aparte eenweg MANOVA's uit te voeren voor

zowel cluster als sekse, om een zo hoog mogelijke power te hebben. Toetsing van de multivariate en univariate verschillen werd gevolgd door een post-hoc procedure voor het toetsen van paarsgewijze verschillen. Hierbij werd gekozen voor de Games-Howell test, in verband met ongelijke varianties (Field, 2013).

De correlaties tussen de afhankelijke variabelen staan in Tabel 1. Geen van de correlaties was te hoog ($r < .90$; Allen & Bennett, 2013), wat bevestigde dat alle variabelen een afzonderlijk construct meten. Daarom is besloten de variabelen in één model te analyseren. Verder laten de correlaties zien dat coërcief en prosociaal strategiegebruik het sterkst samenhangen ($r = .66$), en pesten en inspiring followers het minst sterk ($r = .33$).

Cluster

Uit de eenweg MANOVA ($n = 293$) bleek een significant hoofdeffect van de drie statusgroepen op strategiegebruik (Wilks' Lambda = .05, $F(2, 290) = 8.80$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .109$). In tabel 2 zijn de gemiddelden en de standaarddeviaties te zien van de statusgroepen op de verschillende variabelen strategiegebruik, met de univariate resultaten.

Prosociaal strategiegebruik. De univariate resultaten voor prosociaal strategiegebruik waren niet significant: $F(2, 290) = 2.18$, $p = .115$, $\eta_p^2 = .015$.

Inspiring followers. Uit de univariate resultaten bleek dat de clusters significant van elkaar verschillen op inspiring followers, $F(2, 290) = 30.24$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .173$. Uit de post hoc test bleek dat het *populair-geliefde* cluster significant hoger scoorde dan het *impopulair-niet geliefde* cluster ($p < .001$). Het *populair-geliefde* cluster scoorde ook significant hoger dan het *gemiddelde* cluster ($p < .001$). Het *gemiddelde* cluster scoorde significant hoger dan het *impopulair-niet geliefde* cluster ($p = .001$).

Coërcief strategiegebruik. Uit de univariate resultaten bleek dat er geen significant verschil was tussen de clusters wat betreft coërcief strategiegebruik: $F(2, 290) = 2.49$, $p = .085$, $\eta_p^2 = .017$.

Pesten. De resultaten voor pesten lieten slechts een marginaal significant effect van cluster zien: $F(2, 290) = 2.57$, $p = .078$, $\eta_p^2 = .017$. Uit de post-hoc test (Games-Howell) bleek dat het *populair-geliefde* cluster significant hoger scoorde dan het *gemiddelde* cluster ($p = .043$).

Sekse

Uit de eenweg MANOVA ($n = 293$) voor sekse bleek een significant effect van sekse op strategiegebruik (Wilks' Lambda = .05, $F(1, 291) = 5.42$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .070$). Uit de univariate resultaten bleek dat jongens en meisjes alleen significant van elkaar verschilden op inspiring followers: meisjes scoorden significant hoger dan jongens ($F(1, 291) = 8.22$, $p = .004$, $\eta_p^2 = .027$). Voor de overige strategieën (coërcief

Tabel 1

Pearson Product-Moment Correlaties tussen de afhankelijke variabelen (n = 293).

Variabele	1.	2.	3.	4.
1. Prosociaal strategiegebruik	-			
2. Inspiring Followers	.42**	-		
3. Coërcief strategiegebruik	.66**	.49**	-	
4. Pesten	.44**	.33**	.47**	-

** $p < .001$

Tabel 2

Gemiddelden en Standaarddeviaties van de Statusgroepen op de Variabelen Prosociaal Strategiegebruik, Inspiring Followers, Coërcief Strategiegebruik en Pesten (n=293)

	Populair-geliefd			Gemiddeld			Impopulair-niet geliefd			$F(2, 290)$	p	η_p^2
	M	SD	n	M	SD	n	M	SD	n			
Prosociaal Strategiegebruik	0.14	0.08	106	-0.11	0.09	97	-0.01	0.09	90	2.18	.115	.015
Inspiring Followers	0.43	0.09	106	-0.08	0.09	97	-0.57	0.09	90	30.24	<.001	.173
Coërcief Strategiegebruik	0.14	0.08	106	-0.08	0.08	97	-0.08	0.09	90	2.49	.085	.017
Pesten	0.06	0.06	106	-0.14	0.06	97	0.01	0.07	90	2.57	.078	.017

strategiegebruik, prosociaal strategiegebruik en pesten) werden geen significante sekseverschillen gevonden.

Om te controleren of dit sekseverschil ook voor alle adolescenten uit de complete steekproef gold, is er een tweede eenweg MANOVA ($n=698$) uitgevoerd, inclusief de adolescenten die niet in een cluster waren ingedeeld. Uit deze analyse bleek wederom een significant hoofdeffect van sekse op strategiegebruik (Wilks' Lambda = .05, $F(1, 696) = 23.48$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .119$). Dit kan geïnterpreteerd worden als een groot effect (Field, 2005). Uit de univariate resultaten bleek dat jongens significant hoger scoorden op coërcief strategiegebruik ($F(1, 696) = 10.67$, $p = .001$, $\eta_p^2 = .015$) en pesten ($F(1, 696) = 47.63$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .064$), en significant lager op inspiring followers ($F(1, 696) = 8.40$, $p = .004$, $\eta_p^2 = .012$). Wat betreft prosociaal strategiegebruik was er geen significant verschil tussen de jongens en de meisjes ($F(1, 696) = 0.40$, $p = .526$, $\eta_p^2 = .001$).

Discussie

Van den Berg et al. (2015) vonden door middel van een clusteranalyse verschillende clusters met combinaties van populariteit en geliefdheid bij brugklassers. Uit hun onderzoek kwamen de clusters *impopulair-niet geliefd*, *populair-geliefd*, en *gemiddeld* naar voren. In dit onderzoek is onderzocht hoe deze statusgroepen van elkaar verschillen qua strategiegebruik (prosociaal strategiegebruik, inspiring followers, coërcief strategiegebruik en pesten). Daarnaast werd gekeken of jongens en meisjes van elkaar verschillen wat betreft strategiegebruik, en of er een interactie-effect tussen cluster en sekse te vinden was.

Allereerst werd er gekeken hoeveel adolescenten er binnen één van de clusters vielen. Het bleek dat slechts 293 adolescenten (42%) van de totale groep van 698 brugklassers in te delen was in één van de drie clusters. Er vielen 106 adolescenten (15%) binnen het *populair-geliefde* cluster, 97 adolescenten (14%) binnen het *gemiddelde* cluster en 90 adolescenten (13%) binnen het *impopulaire-niet geliefde* cluster. De overige 405 adolescenten waren niet in te delen. Het percentage in te delen adolescenten was aanzienlijk lager dan bij Van den Berg et al. (2015). Zij konden in totaal 1867 adolescenten van de totale groep van 1972 (95%) indelen in de clusters. In het *impopulair-niet geliefde* cluster zaten 281 adolescenten (14%), het *populair-geliefde* cluster 870 adolescenten (44%), en het *gemiddelde* cluster 716 adolescenten (36%).

Er werd verwacht dat het *populair-geliefde cluster* hoger scoorde op prosociale strategieën en inspiring followers en lager op coërcieve strategieën dan andere clusters. Daarnaast werd verwacht dat het *impopulair-niet geliefde cluster* hoger zou scoren op coërcieve strategieën en lager op prosociale strategieën en inspiring followers dan de andere clusters. Voor inspiring followers werden deze hypothesen bevestigd. Het

populair-geliefde cluster scoorde het hoogst op deze strategie, en het *impopulair-niet geliefde* cluster het laagst. Dit komt overeen met de literatuur waarin inspiring followers wordt geassocieerd met positieve eigenschappen zoals beleefdheid, inspiratie, stimulering en coaching (Bass, 1999; Boehnke et al., 2002) en met altruïsme (Judge & Bono, 2000; Leithwood & Jantzi, 2006; Pieterse et al., 2010).

Voor zowel prosociale als coërcieve strategiegebruiken werden geen significante verschillen gevonden tussen de drie clusters. Dit is opmerkelijk, en niet wat verwacht zou worden vanuit de literatuur waaruit blijkt dat sociaal strategiegebruik positief gerelateerd is aan populariteit (Findley & Ojanen, 2013; Hawley, 2003a; Hawley et al., 2008) en aan geliefdheid (Hawley, 2003b; Hawley et al., 2008). Deze bevinding zou verklaard kunnen worden door het feit dat, zoals genoemd in de inleiding, een prosociale strategie per definitie niet hetzelfde is als sociaal gedrag. Sociale relaties worden namelijk ingezet om in de eigen behoeften te voorzien (Hawley, 2003a; Hawley et al., 2007; Hawley et al., 2009). Alhoewel er hierbij sprake lijkt te zijn van wederzijds profiteren van vriendschappen (Hawley, 2003a) is het gewin alleen voor de adolescent die de prosociale strategie bewust inzet. Zodra de ontvanger dit doorziet zal hij of zij de ander niet als populair en/of geliefd beoordelen.

Daarnaast blijkt uit de literatuur dat adolescenten die gebruik maken van coërcieve strategieën hoog scoren op populariteit (Olthof et al., 2011) en negatief met geliefdheid (Sandstrom & Cillessen, 2006). Deze bevindingen sluiten niet aan bij de resultaten van dit onderzoek, doordat het *populair-niet geliefde* cluster niet werd gevonden voor deze leeftijdscategorie in het onderzoek van Van den Berg et al. (2015) en deze cluster logischerwijs in dit onderzoek buiten beschouwing werd gelaten.

Vervolgens werd er nagegaan of het *gemiddelde* cluster wat betreft alle variabelen tussen de *populair-geliefde* en *impopulair-niet geliefde* clusters in zou vallen. Voor inspiring followers scoorde het *gemiddelde* cluster inderdaad tussen het *populair-geliefde* en *impopulair-niet geliefde* cluster, maar voor de variabelen prosociale strategieën, coërcieve strategieën en pesten is er geen significant resultaat gevonden. Dit zou eventueel verklaard kunnen worden doordat inspiring followers als een ander soort gedrag kan worden gezien dan coërcief en sociaal strategiegebruik en pesten. Inspiratie lijkt ten opzichte van de andere strategieën minder gericht op de opbrengst die een strategie kan opleveren (in tegenstelling tot bijvoorbeeld pesten: een adolescent pest om stoer gevonden te worden). Inspiratie lijkt toch meer altruïstisch te zijn.

Tot slot werd er door het controversiële karakter van de variabele pesten voorzichtig verwacht, dat zowel het *populair-geliefde* cluster en het *impopulaire-niet geliefde* cluster op deze variabele hoger scoren dan het *gemiddelde* cluster. Er werd een

marginaal significant effect van cluster op pesten gevonden, waardoor deze hypothese voorzichtig verworpen wordt. Echter, de post-hoc resultaten gaven een interessant resultaat: het *populair-geliefde* cluster scoorde significant hoger dan het *gemiddelde* cluster. Het feit dat het gevonden resultaat niet geheel overeenkomt met de literatuur, waarin volgens meerdere onderzoeken pesten negatief samenhangt met geliefdheid en positief samenhangt met populariteit (Caravita et al., 2009; De Bruyn et al., 2010). Met andere woorden, pesten zou veel voor kunnen komen bij adolescenten die populair zijn, maar niet geliefd. Een dergelijk cluster is binnen het onderzoek van Van den Berg et al. (2015) niet gevonden en werd dus buiten beschouwing gelaten in het huidige onderzoek. Echter, mogelijk zijn er wel adolescenten binnen de restgroep die deze combinatie van statussen laten zien. Als deze restgroep meegenomen zou worden, zouden de resultaten mogelijk veranderen voor de variabele pesten.

Concluderend kan gesteld worden dat er in het huidige onderzoek slechts gedeeltelijk steun is gevonden om de clusters van Van den Berg et al. (2015) te kunnen valideren. Zoals eerder genoemd zijn niet alle mogelijke combinaties, van populariteit en geliefdheid, als statusgroepen voor de brugklas gevonden. Wellicht waren de resultaten anders uitgevallen, wanneer de andere mogelijke clusters in het huidige onderzoek opgenomen zouden zijn. Adolescenten kunnen volgens het onderzoek van Van den Berg et al. (2015) pas het onderscheid maken tussen populariteit en geliefdheid vanaf hun 15e levensjaar. Voor de tweede klas van het voortgezet onderwijs zijn namelijk de volgende clusters door Van den Berg et al. (2015) gevonden: *populair, geliefd, gemiddeld* en *impopulair-niet geliefd*.

Voor sekse werd een significant hoofdeffect gevonden, maar geen significant interactie-effect met cluster. Er werd gevonden dat jongens zoals verwacht lager scoren op inspiring followers dan meisjes (Carless, 1998). Daarnaast scoorden zij zoals verwacht hoger op coërcief strategiegebruik (Findley & Ojanen, 2013; Hawley, 2003a; Hawley et al., 2007; Olthof et al., 2011) en pesten (Nansel et al., 2001; Pellegrini & Long, 2002; Veenstra et al., 2005). Wat betreft prosociaal strategiegebruik waren er geen verschillen tussen jongens en meisjes. Terwijl op basis van de literatuur verwacht werd dat meisjes hoger zouden scoren op prosociaal strategiegebruik dan jongens (Findley en Ojanen, 2013; Hawley 2003a; Hawley et al., 2008). Deze resultaten werden echter alleen gevonden als naar de complete steekproef werd gekeken. Wanneer slechts de adolescenten uit de clusters werden meegenomen, verschilden jongens en meisjes alleen significant van elkaar op inspiring followers. Dit lijkt te impliceren dat de indeling in clusters niet representatief is voor de hele steekproef.

Implicaties voor de praktijk

Een opvallend resultaat is dat het cluster *populair-geliefd* meer actief pestgedrag laat zien dan de andere twee clusters. Dit suggereert dat pesten wordt beloond met een dominante en geliefde plaats in de peergroep. Het kan succesvol zijn om de peergroep te betrekken bij de preventie van pestgedrag. De peergroep kan namelijk ingezet worden om de motivatie voor pesten weg te nemen. Zo kan de beloning van pesten vermindert worden door de medeleerlingen een anti-pest houding aan te leren. Een andere oplossing kan zijn dat adolescenten die pesten geleerd wordt om andere, meer aanvaardbare, strategieën te gebruiken om dominantie te bereiken (Olthof et al., 2011). Doordat uit het huidige onderzoek blijkt dat inspiring followers zorgt voor een populair-geliefde status, zou deze strategie een goed alternatief kunnen zijn. Uit het onderzoek van Zacharatos et al. (2000) blijkt dat transformationeel leiderschap, waar inspiring followers een onderdeel van is, aangeleerd kan worden in een sociale leeromgeving, door bijvoorbeeld modeling.

Het verkrijgen van sociale dominantie met betrekking tot inspiring followers, zoals in het huidige onderzoek gevonden is, is een nieuw inzicht in de huidige literatuur. Hier was voorafgaand aan dit onderzoek nog weinig over bekend. In eerdere literatuur wordt naar het bredere construct van transformationeel leiderschap gekeken, waar inspiring followers een component van is (o.a. Bass, 1999; Bono & Judge, 2004; Eagly et al., 2003; Price & Weiss, 2013; Schyns & Sanders, 2004; Zacharatos et al., 2000). Het meenemen van inspiring followers was bovendien een interessante toevoeging aan het onderzoek omdat uit de resultaten bleek dat de clusters significant van elkaar verschilden wat betreft deze strategie.

Sterke kanten

Een sterke kant van dit onderzoek was de omvang van de steekproef. Door de grote omvang van de steekproef kunnen de resultaten gegeneraliseerd worden naar alle brugklassers in Nederland (Gravetter & Wallnau, 2013).

Een tweede sterke kant betreffende dit onderzoek is het feit dat er gebruik werd gemaakt van peerrapportages. Een voordeel van peernominaties is dat leeftijdsgenoten veel informatie kunnen geven over de relaties en hiërarchie in een groep (Griffin & Gross, 2004). Zij zijn goed op de hoogte van de statussen binnen een klas, terwijl leerkrachten statussen en relaties over het hoofd kunnen zien. Door middel van peernominaties kan elk kind 20 tot 30 keer genomineerd worden. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek (Salmivalli, 1998). Daarnaast was er bij de nominatie-procedure sprake van onbeperkte toekenning van scores in de klas en zowel jongens als meisjes konden genomineerd worden. Dit zorgde voor meer betrouwbare resultaten (Gommans & Cillessen, 2014).

Een derde sterke kant van dit onderzoek is dat strategiegebruik op een strengere manier is gemeten dan in het onderzoek van Hawley (1999; Olthof et al., 2011). In het huidige onderzoek werd strategiegebruik zo geformuleerd dat er enkel gekeken werd naar welke strategieën er ingezet werden en niet naar wat de opbrengst ervan is. Door dit onderscheid kon er geen verwarring ontstaan of er enkel strategiegebruik gemeten werd of dat er ook gekeken werd naar het daadwerkelijk bereiken van de beoogde doelen. Dit zorgt ervoor dat er specifiek is gekeken naar de strategieën op zich, maar heeft misschien als nadeel dat hierdoor de verschillen tussen de statusgroepen minder uitgesproken waren.

Beperkingen

Naast de sterke punten uit dit onderzoek zijn er ook een aantal beperkingen te benoemen. Als beperking bij het gebruik van peernominaties kan gezegd worden dat adolescenten het gedrag van hun vrienden positiever inschatten dan andere klasgenoten zouden doen. Ze bekijken hen vanuit hun vriendschap met een tunnelvisie en kijken daardoor alleen naar hun positieve kenmerken (Boulton & Smith, 1990). Dit zou kunnen betekenen dat de populair-geliefde adolescenten positiever beoordeeld worden dan ze daadwerkelijk zijn. Om hiervoor te controleren zou in vervolgonderzoek het sociale netwerk per klas in kaart gebracht kunnen worden.

Ten tweede werden alle vormen van strategiegebruik gemeten aan de hand van meerdere vragen. Voor de variabele pesten is echter slechts één vraag gebruikt, waardoor de betrouwbaarheid van deze variabele wellicht minder is. Deze beperking kan echter genuanceerd worden doordat er in dit onderzoek gebruik werd gemaakt van veel informanten. Voor vervolgonderzoek zouden de verschillende aspecten van pesten (bijvoorbeeld fysieke of verbale agressie) apart uitgevraagd kunnen worden.

Tot slot is er in dit onderzoek alleen gebruik gemaakt van peernominaties, en geen andere meetinstrumenten. Hierdoor is de data slechts verzameld vanuit één perspectief, wat de resultaten zou kunnen vertekenen. Het had extra informatie opgeleverd als er bijvoorbeeld ook gebruik was gemaakt van zelfrapportage of rapportage van de leerkracht.

Toekomstig onderzoek

De resultaten van dit onderzoek geven aanleiding tot nader vervolgonderzoek. Allereerst zou toekomstig onderzoek kunnen kijken naar een bredere leeftijdsrange, omdat het huidige onderzoek alleen gebaseerd is op brugklassers. In het bijzonder zou toekomstig onderzoek zich kunnen richten op oudere kinderen tot en met 18 jaar. Uit de literatuur blijkt namelijk dat de correlatie tussen populariteit en geliefdheid afneemt naarmate de leeftijd toeneemt (Cillessen & Borch, 2006; Cillessen & Mayeux, 2004). Voor toekomstig onderzoek zouden dus andere clusters (bijvoorbeeld *populair-niet geliefd* en

impopulair-geliefd) gevormd kunnen worden. Zo vonden Van den Berg et al. (2015) al voor leerlingen uit de tweede klas van het voortgezet onderwijs dat het cluster *populair-geliefd* werd uitgesplitst naar een cluster *populair* en een cluster *geliefd*. Interessant kan zijn om hun onderzoek te repliceren, om te kijken of dezelfde clusters gevonden worden voor de verschillende leeftijdsgroepen.

Daarnaast is het voor toekomstig onderzoek interessant om te kijken vanuit strategiegebruik, zoals Hawley deed. Hawley keek namelijk niet alleen naar *coërcieve controllers* en *prosociale controllers*, maar ook naar de groepen: *bistrategische controllers*, *non-controllers* en *typicals*. *Bistrategische controllers* maken effectief gebruik van zowel prosociale als coërcieve strategieën om een dominante positie in de groep te verkrijgen, *non-controllers* gebruiken beide strategieën weinig en *typicals* scoren gemiddeld op beide strategieën (o.a. Hawley, 2009). Deze groepen van Hawley (2009) zouden dan met de statusgroepen, gebruikt in het huidige onderzoek, samen geanalyseerd kunnen worden met behulp van een kruistabelanalyse. Zo kan er worden gekeken of er significante verschillen zijn tussen de drie clusters, wanneer de strategieën gecombineerd worden.

Ook zou toekomstig onderzoek gedaan moeten worden in verschillende contexten, bijvoorbeeld thuis. In dit onderzoek is alleen gekeken naar strategiegebruik in de klascontext. Wanneer strategiegebruik afhankelijk is van de context is het interessant om te onderzoeken hoe dit per context verschilt. Waar statusdoelen in de klas bereikt kunnen worden door te pesten, omdat in deze context dit gedrag beloond wordt door meer dominantie, zouden statusdoelen binnen een gezinscontext wellicht op een andere manier kunnen worden bereikt. Tot slot zou longitudinaal onderzoek naar dit onderwerp kunnen onderzoeken of de sociale status en het gebruik van verschillende strategieën van kinderen veranderen naarmate ze ouder worden.

Conclusie

Er kan geconcludeerd worden dat de drie statusgroepen minder van elkaar verschilden dan van tevoren werd verwacht. De clusters verschilden alleen op inspiring followers en pesten. Voor prosociaal en coërcief strategiegebruik werden geen verschillen tussen de clusters gevonden. Ook waren er minder paarsgewijze verschillen dan verwacht. Sekseverschillen werden gevonden voor inspiring followers, coërcief strategiegebruik en pesten. Deze resultaten geven slechts in beperkte mate evidentie om de clusters van Van den Berg et al. (2015) te kunnen valideren.

Referenties

- Aleva, A. E. (2015). Verklaren en voorspellen van gedrag in peetsituaties. In M. Vermande, M. Van Der Meulen, & A. Reijntjes (Eds.), *Pesten op school. Achtergronden en interventies* (pp. 69-70). Amsterdam: Boom Lemma.
- Allen, P., & Bennett, K. (2013). *SPSS Statistics: A Practical Guide* (version 20.0). London: Thomson Wadsworth.
- Andreou, E. (2006). Social preference, perceived popularity and social intelligence relations to overt and relational aggression. *School Psychology International, 27*, 339-351. doi:10.1177/0143034306067286
- Bass, B. M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 8*, 9-32. doi:10.1080/135943299398410
- Boehnke, K., Bontis, N., DiStefano, J. J., & DiStefano, A. C. (2002). Transformational leadership: An examination of cross-national differences and similarities. *Leadership & Organization Development Journal, 24*, 5-15. doi:10.1108/01437730310457285
- Bono, J. E., & Judge, T. A. (2004). Personality and transformational and transactional leadership: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology, 89*, 901-910. doi:10.1037/0021-9010.89.5.901
- Boulton, M. J., & Smith, P. K. (1990). Affective bias in children's perceptions of dominance relationships. *Child Development, 61*, 221-229. doi:10.1111/j.1467-8624.1990.tb02774.x
- Caravita, S. C. S., & Cillessen, A. H. N. (2012). Agentic or communal? Associations between interpersonal goals, popularity, and bullying in middle childhood and early adolescence. *Social Development, 21*, 376-395. doi:10.1111/j.1467-9507.2011.00632.x
- Caravita, S. C. S., DiBlasio, P., & Salmivalli, C. (2009). Unique and interactive effects of empathy and social status on involvement in bullying. *Social Development, 18*, 140-163. doi:10.1111/j.1467-9507.2008.00465.x.
- Carless, S. A. (1998). Gender differences in transformational leadership: An examination of superior, leader, and subordinate perspectives. *Sex Roles, 39*, 887-902. doi:10.1023/A:1018880706172
- Charlesworth, W. R. (1996). Co-operation and competition: Contributions to an evolutionary and developmental model. *International Journal of Behavioral Development, 19*, 25-38. doi:10.1080/016502596385910
- Cillessen, A. H. N., & Borch, C. (2006). Developmental trajectories of adolescent popularity: A growth curve modeling analysis. *Journal of Adolescence, 29*, 935-959. doi:10.1016/j.adolescence.2006.05.005

- Cillessen, A. H. N., & Marks, P. E. L. (2011). Conceptualizing and measuring popularity. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp. 25-56). New York: Guilford Press.
- Cillessen, A. H. N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development, 75*, 147-163. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x
- Cillessen, A. H. N., & Rose, A. J. (2005). Understanding popularity in the peer system. *Current Directions in Psychological Science, 14*, 102-105. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00343.x
- Cillessen, A. H. N., Schwartz, D. & Mayeux, L. (2011). *Popularity in the peer system*. New York: Guilford Press.
- Coie, J. D., & Cillessen, A. H. N. (1993). Peer rejection: Origins and effects on children's development. *Current Directions in Psychological Science, 2*, 89-92. doi:10.1111/1467-8721.ep10770946
- De Bruyn, E. H., Cillessen, A. H. N., & Wissink, I. B. (2010). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early adolescence. *The Journal of Early Adolescence, 30*, 543-566. doi:10.1177/0272431609340517.
- Dijkstra, J. K., Cillessen, A. H. N., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2010). Same-gender and cross-gender likeability: Associations with popularity and status enhancement: The TRAILS study. *Journal of Early Adolescence, 30*, 773-802. doi:10.1177/0272431609350926
- Eagly, A. H., Johannesen-Schmidt, M. C., & Van Engen, M. L. (2003). Transformational, transactional, and laissez-faire leadership styles: A meta-analysis comparing women and men. *Psychological Bulletin, 129*, 569-591. doi:10.1037/0033-2909.129.4.569
- Farmer, T. W., Estell, D. B., Bishop, J. L., O'Neal, K. K., & Cairns, B. D. (2003). Rejected bullies or popular leaders? The social relations of aggressive subtypes of rural African American early adolescents. *Developmental Psychology, 39*, 992-1004. doi:10.1037/0012-1649.39.6.992
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics: And sex, drugs and rock'n'roll* (2nd edition). London: Sage.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th edition). London: Sage.
- Findley, D., & Ojanen, T. (2013). Adolescent resource control: Associations with physical and relational aggression, prosocial and withdrawn behaviors, and peer regard. *International Journal of Behavioral Development, 37*, 518-529. doi:10.1177/0165025413503420

- Gommans, R., & Cillessen, A. H. N. (2015). Nominating under constraints: A systematic comparison of unlimited and limited peer nomination methodologies in elementary school. *International Journal of Behavioral Development, 39*, 77-86.
doi:10.1177/0165025414551761
- Goossens, F. A., Olthof, T., & Dekker, P. (2006). The new participant role scales: A comparison between various criteria for assigning roles and indications for their validity. *Aggressive Behavior, 32*, 343-357. doi:10.1002/ab.20133
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics for the behavioral sciences* (9th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Griffin, R. S., & Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. *Aggression and violent behavior, 9*, 379-400.
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review, 19*, 97-132.
doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2003a). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted Machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly, 49*, 279-309. doi:10.1353/mpq.2003.0013
- Hawley, P. H. (2003b). Strategies of control, aggression, and morality in preschoolers: An evolutionary perspective. *Journal of Experimental Child Psychology, 85*, 213-235. doi:10.1016/S0022-0965(03)00073-0
- Hawley, P. H. (2007). Social dominance in childhood and adolescence: Why social competence and aggression may go hand in hand. In P. H. Hawley, T. D. Little, & P. C. Rodkin (Eds.), *Aggression and adaptation: The bright side to bad behavior* (pp. 1-29). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Card, N. A. (2007). The allure of a mean friend: Relationship quality and processes of aggressive adolescents with prosocial skills. *International Journal of Behavioral Development, 31*, 22-32.
doi:10.1177/0165025407074630
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Card, N. A. (2008). The myth of the alpha male: A new look at dominance-related beliefs and behaviors among adolescent males and females. *International Journal of Behavioral Development, 32*, 76-88.
doi:10.1177/0165025407084054
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Pasupathi, M. (2002). Winning friends and influencing peers: Strategies of peer influence in late childhood. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 466-474. doi:10.1080/01650250143000427
- Hawley, P. H., Shorey, H. S., & Alderman, P. M. (2009). Attachment correlates of resource-control strategies: Possible origins of social dominance and interpersonal

- power differentials. *Journal of Social and Personal Relationships*, *26*, 1097-1118. doi:10.1177/0265407509347939
- Huitsing, G., van der Meulen, M., & Veenstra, R. (2015). Pesten als groepsproces. In M. Vermande, M. van der Meulen, & A. Reijntjes (Eds.), *Pesten op school: Achtergronden en interventies* (pp. 83-98). Amsterdam: Boom Lemma.
- Hogan, R., & Blickle, G. (2013). Socioanalytic theory. In N. D. Christiansen & R. P. Tett (Eds.), *Handbook of personality at work* (pp. 53-70). New York: Routledge.
- Hogan, J., & Holland, B. (2003). Using theory to evaluate personality and job-performance relations: A socioanalytic perspective. *Journal of Applied Psychology*, *88*, 100-112. doi:10.1037/0021-9010.88.1.100
- Judge, T. A., & Bono, J. E. (2000). Five-factor model of personality and transformational leadership. *Journal of Applied Psychology*, *85*, 751-765. doi:10.1037//0021-9010.85.5.751
- Judge, T. A., Piccolo, R. F., & Kosalka, T. (2009). The bright and dark sides of leader traits: A review and theoretical extension of the leader trait paradigm. *The Leadership Quarterly*, *20*, 855-875. doi:10.1016/j.leaqua.2009.09.004
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (1999). Children's interpersonal perceptions as a function of sociometric and peer-perceived popularity. *Journal of Genetic Psychology*, *160*, 225-242. doi:10.1080/00221329909595394
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's Perceptions of Popular and Unpopular Peers: A Multimethod Assessment. *Developmental Psychology*, *38*, 635-647. doi:10.1037//0012-1649.38.5.635
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2010). Developmental changes in the priority of perceived status in childhood and adolescence. *Social Development*, *19*, 130-147. doi:10.1111/j.1467-9507.2008.00522.x
- Lansu, T. A. M., & Cillessen, A. H. N. (2012). Peer status in emerging adulthood: Associations of popularity with social roles and behavior. *Journal of Adolescent Research*, *27*, 132-150. doi:10.1177/0743558411402341
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement*, *17*, 201-227. doi:10.1080/09243450600565829
- Mandell, B., & Pherwani, S. (2003). Relationship between emotional intelligence and transformational leadership style: A gender comparison. *Journal of Business and Psychology*, *17*, 387-404. doi:10.1023/A:1022816409059
- Nansel, T. R., Overpeck, M. D., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and associations with

- psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association*, *285*, 2094-2100. doi:10.1001/jama.285.16.2094.
- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: A meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin*, *113*, 99-128. doi:10.1037//0033-2909.113.1.99
- Ollendick, T. H., Weist, M. D., Borden, M. C., & Greene, R. W. (1992). Sociometric status and academic, behavioral, and psychological adjustment: A 5-year longitudinal study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *60*, 80-87. doi:10.1037/0022-006X.60.1.80
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Van Der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology*, *49*, 339-359. doi:10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *Journal of Early Adolescence*, *18*, 125-144. doi:10.1177/0272431698018002001
- Peery, J. C. (1979). Popular, amiable, isolated, rejected: A reconceptualization of sociometric status in preschool children. *Child Development*, *50*, 1231-1234. doi:10.2307/1129356
- Pellegrini, A. D., & Long, J. D. (2002). A longitudinal study of bullying, dominance, and victimization during the transition from primary school through secondary school. *British Journal of Developmental Psychology*, *20*, 259-280. doi:10.1348/026151002166442
- Pellegrini, A.D., Roseth, C. J., Van Ryzin, M. V., & Solberg, D. (2011). The place of social dominance and aggression in children's and adolescents' popularity. In A. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp. 123-139). New York: Guilford Press.
- Pieterse, A. N., Van Knippenberg, D., Schippers, M., & Stam, D. (2010). Transformational and transactional leadership and innovative behavior: The moderating role of psychological empowerment. *Journal of Organizational Behavior*, *31*, 609-623. doi:10.1002/job.650
- Price, M. S., & Weiss, M. R. (2013). Relationships among coach leadership, peer leadership, and adolescent athletes' psychosocial and team outcomes: A test of transformational leadership theory. *Journal of Applied Sport Psychology*, *25*, 265-279. doi:10.1080/10413200.2012.725703

- Prinstein, M. J., & Cillessen, A. H. (2003). Forms and functions of adolescent peer aggression associated with high levels of peer status. *Merrill-Palmer Quarterly*, *49*, 310-342. doi:10.1353/mpq.2003.0015
- Reijntjes, A., Vermande, M. M., Goossens, F. A., Olthof, T., Van de Schoot, R., Aleva, L., & Van Der Meulen, M. (2013). Developmental trajectories of bullying and social dominance in youth. *Child Abuse & Neglect*, *37*, 224-234. doi:10.1016/j.chiabu.2012.12.004
- Rose, A. J., Swenson, L. P., & Waller, E. M. (2004). Overt and relational aggression and perceived popularity: Developmental differences in concurrent and prospective relations. *Developmental Psychology*, *40*, 378-387. doi:10.1037/0012-1649.40.3.378
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Parker, J. G. (2006). Peer interactions, relationships and groups. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology. Vol. 3. Social, emotional and personality development* (pp. 571-645). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Ruschoff, B., Dijkstra, J. K., Veenstra, R., & Lindenberg, S. (2015). Peer status beyond adolescence: Types and behavioral associations. *Journal of Adolescence*, *4*, 1-10. doi:10.1016/j.adolescence.2015.08.013
- Salmivalli, C. (1998). Intelligent, attractive, well-behaving, unhappy: The structure of adolescents' self-concept and its relations to their social behaviour. *Journal of Research on Adolescence*, *8*, 333-354. doi:10.1207/s15327795jra0803_3
- Salmivalli, C., & Peets, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationships in middle childhood and early adolescence. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interaction, relationships, and groups* (pp. 322-340). New York: Guilford.
- Sandstrom, M. J., & Cillessen, A. H. N. (2006). Likeable versus popular: Distinct implications for adolescent adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, *30*, 305-314. doi:10.1177/0165025406072789
- Schyns, B., & Sanders, K. (2004). Impliciete leiderschapstheorieën en de perceptie van transformationeel leiderschap: Een replicatie van Duits onderzoek. *Gedrag & Organisatie*, *17*, p. 143-153. Retrieved from http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/GenO/2004/2/GenO_2004_017_002_006.pdf
- Vaillancourt, T., Hymel, S., & McDougall, P. (2003). Bullying is power. *Journal of Applied School Psychology*, *19*, 157-176. doi:10.1300/J008v19n02_10
- Van Den Berg, Y. H. M., Burk, W. J., & Cillessen, A. H. N. (2015). Identifying subtypes of peer status by combining popularity and preference: A cohort-sequential approach. *Journal of Early Adolescence*, *35*, 1108-1137. doi:10.1177/0272431614554704

- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., De Winter, A. F., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2005). Bullying and victimization in elementary schools: A comparison of bullies, victims, bully/victims, and uninvolved preadolescents. *Developmental Psychology, 41*, 672-682. doi:10.1037/0012-1649.41.4.672
- Zacharatos, A., Barling, J., & Kelloway, E. K. (2000). Development and effects of transformational leadership in adolescents. *Leadership Quarterly, 11*, 211-226. doi:10.1016/S1048-9843(00)00041-